พระสุคโต

ของ

พระวิมลธรรมภาณ วัดดวงแข

พิมพ์น้อมอุทิศถวาย

พระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพระมหารัชมังคลาจารย์

วันพระราชทานเพลิงศพ

๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๑๐

พระสุคโต

ของ

พระวิมลธรรมภาณ วัดดวงแข

พิมพ์น้อมอุทิศถวาย

พระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพระมหารัชมังคลาจารย์

วันพระราชทานเพลิงศพ

๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๑๐

คำนำ

เนื่องในวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๐ เป็นวันพระราชทานเพลิงศพพระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพระมหาราชมังคลาจารย์ อดีตเจ้าอาวาสวัดสัมพันธวงศ์ ณ เมรุวัดเทพศิรินทราวาส คณะพระภิกษุสามเณรวัดดวงแขได้ระลึกถึงอุปการคุณของพระคุณท่าน ในฐานที่พระคุณท่านได้เคยนั่งอุปัชฌาย์ประจำสำนักวัดดวงแขในอดีตมาเป็นเวลานาน กับทั้งพระภิกษุสามเณรวัดดวงแขก็ได้อาศัยเล่าเรียนพระธรรมวินัยในสำนักของท่านตลอดมาโดยลำดับ นับว่าได้มีพระคุณแก่วัดดวงแขเป็นอันมาก เพราะอาศัยได้ระลึกถึงอุปการคุณของท่านเช่นนี้ จึงได้พร้อมใจกันจัดพิมพ์ข้อธรรมปฏิบัติ เพื่อน้อมอุทิศถวายเป็นปัตติทานมัยกุศลด้วยความกตัญญูกตเวทีแด่พระคุณท่านผู้ล่วงลับไปแล้ว และเท่าที่ได้นำเอาพระพุทธคุณ ๙ ข้อที่ว่าด้วยสุคโต มาพิมพ์น้อมอุทิศถวายนี้ก็เพื่อให้สอดคล้องต้องกับอุปนิสัยของพระคุณท่านที่สมบูรณ์ไปด้วยธรรมจริยสัมมจิยามาตลอดทั้งเบื้องต้น ท่ามกลาง จนถึงที่สุดของชีวิต ซึ่งนับว่าเป็นผู้ถึงแล้วซึ่งพระพุทธคุณข้อที่ว่าสุคโต ที่ว่าเสด็จไปดีแล้วดังนี้

ขออำนาจบุญกุศลปัตติทานมัยนี้ จงดลบันดาลให้พระเดชพระคุณท่านจงเจริญไปด้วยความสุขในสัมปรายภพในภูมิสุคตินั้น ๆ เทอญ.

พระวิมลธรรมภาณ

วัดดวงแข

๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๑๐

พระสุคโต

บัดนี้จักได้แสดงชี้แจงถึงพระพุทธคุณ ๙ ข้อที่ ๕ ตามพระบาลีว่า **สุคโต** สำหรับเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวเป็นอารมณ์พุทธานุสสติ ของท่านพุทธศาสนิกชนทั่วไป ดำเนินความว่า

คำว่า **สุคโต** ศัพท์นี้แปลความว่า สมเด็จพระผู้มีพระ-ภาคเจ้าท่านเสด็จไปดีแล้ว ได้แก่เสด็จไปสู่สถานที่ไม่มีความเกิด แก่ เจ็บ ตาย มิได้มีความเกิด แก่ เจ็บ ตายใด ๆ ที่จะติดตามเข้าไปเบียดเบียนได้เรียกว่า **สุคโต** และปฏิปทาแนวทางข้อปฏิบัติที่จะให้พ้นความเกิด แก่ เจ็บ ตาย นั้น ได้แก่ทางมัชฌิมาปฏิปทาซึ่งมีองค์ ๘ ด้วยกันคือ ทางแห่งความเห็นชอบที่เรียกว่า สัมมาทิฏฐิ ๑ ทางแห่งความดำริชอบที่เรียกว่า สัมมาสัง-กัปปะ ๑ ทางแห่งความเจรจาชอบที่เรียกว่า สัมมาวาจา ๑ ทางแห่งการงานชอบที่เรียกว่า สัมมากัมมันตะ ๑ ทางแห่งความเลี้ยงชีวิตชอบที่เรียกว่า สัมมาอาชีวะ ๑ ทางแห่งความเพียรชอบที่เรียกว่า สัมมาวายามะ ๑ ทางแห่งความตั้งสติไว้ชอบที่เรียกว่า สัมมาสติ ๑ ทางแห่งความตั้งใจไว้

ชอบที่เรียกว่า สัมมาสมาธิ ๑ เส้นทางทั้ง ๘ สายนี้ เป็นเส้นทางที่สำหรับท่านพระโยคาวจรได้ไต่เต้าไปให้ถึงอมตธรรม อันเป็นธรรมที่มิได้มีความเกิด แก่ เจ็บ ตาย ที่จะติดตามไปเบียดเบียนได้ ในธรรมจักกัปปวัตนสูตรท่านเรียกว่าเป็นเส้นทางที่กระทำดวงตาให้เกิดเป็นธรรมจักษุ ที่เรียกว่าจักขุกรณียา บ้าง เป็นเส้นทางแห่งการกระทำญาณความรู้แจ้งเห็นจริงในสัจจธรรมทั้งหลาย ที่เรียกว่าญาณกรณีบ้าง ย่อมเป็นไปเพื่อความเข้าไปสงบระงับจากความฟุ้งซ่านของกิเลส ที่เรียกว่า อุปะสมายะ บ้าง ย่อมเป็นไปเพื่อความรู้ยิ่งเห็นจริงในธรรมที่ควรรู้ควรเห็น ที่เรียกว่า อภิญญายะ บ้าง ย่อมเป็นไปเพื่อความรู้ดีที่มีคุณประโยชน์ในทางพ้นทุกข์ของสัตว์ทั้งหลาย ที่เรียกว่า สัมโพธายะ บ้าง ย่อมเป็นไปเพื่อความดับจากกิเลสอาสวะทั้งหลาย ที่เรียกว่า นิพพานายะ บ้าง พระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ดี พระปัจเจกพุทธเจ้าก็ดี พระสาวกะพุทธก็ดี ท่านย่อมจะดำเนินปฏิปทาไปในเส้นทางทั้ง ๘ นี้ ด้วยความไม่ประมาททุก ๆ ท่าน พวกมารทั้งหลายไม่สามารถที่จะติดตามเข้าไปรังควานเข่นฆ่าให้ตายได้ ที่ท่านเรียกว่า **อปฺปมาโท อมตํ ปทํ** ความไม่ประมาท ชื่อว่าเป็นทางอันไม่ตายดังนี้ ที่เป็นทั้งนี้ก็เพราะทางเหล่านั้น พวกมารทั้งหลายย่อมไม่รู้จัก

และไม่เคยสัญจรผ่านไปมาอีกด้วย เมื่อเป็นเช่นนี้ มันจะติดตามไปรังควานได้อย่างไร สมดังเทศนาในพุทธภาษิตว่า

อสุภานุปสฺสึ วิหรนฺตํ อินฺทริเยสุ สุสํวุตํ
โภชนมฺหิ จ มตฺตญฺญุํ สทฺธํ อารทฺธ วีริยํ
ตํเว นปฺปสหติ มาโร วาโต เสลํ ว ปพฺพตํ

แปลความว่า มารย่อมรังควานคนที่เห็นอารมณ์ว่าไม่งาม สำรวมดีแล้วในอินทรีย์ทั้งหลาย รู้ประมาณในโภชนะ มีความเชื่อและความเพียรอันปรารภแล้วนั้นแลไม่ได้ เหมือนลมรังควานภูเขาหินไม่ได้ฉะนั้น สมจริงดังเรื่องพระโคธิกะในอรรถกถาธรรมบทว่า พระโคธิกะนั้น ท่านยังฌานให้เกิดขึ้นแล้ว ก็เสื่อมไปถึง ๖ ครั้ง เนื่องจากโรคในกายอย่างใดอย่างหนึ่งเข้าไปเบียดเบียน ฌานจึงได้ตั้งอยู่ไม่ได้นาน ท่านจึงมาดำรินึกคิดในใจว่า ผู้ที่เสื่อมจากฌานแล้ว ย่อมมีคติไม่แน่นอน คือเมื่อตายแล้วอาจไปอุบัติบังเกิดในกำเนิดที่ดีและชั่วก็ได้ ในครั้งที่ ๗ ท่านลงมือกระทำความเพียรเป็นครั้งสุดท้ายจึงได้นำเอามีดโกนมาเชือดคอพร้อมกับเจริญวิปัสสนาบังเอิญก็ได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์และปรินิพพานในขณะนั้น ที่ท่านเรียกในอภิธรรมว่า ชีวิตสมสีสี ดังนี้ ก็แลในขณะที่ท่านปรารภจะเอามีดโกนมาเชือดคอนั้น พวกมารได้เข้าไปห้ามปรามว่าท่าน

ไม่ควรจะกระทำอย่างนั้น แต่ท่านก็หาได้เชื่อฟังไม่ พวกมารจึงได้เข้าไปกราบทูลความนั้นแก่พระศาสดา แต่พระศาสดาก็ไม่ทรงห้ามว่าประการใด ครั้นเมื่อพระโคธิกะปรินิพพานแล้ว พวกมารเหล่านั้นได้ติดตามเข้าไปค้นหาสถานที่ตั้งปฏิสนธิวิญญาณของท่านจนตลอด ทั้งในมนุสสโลก เทวโลก พรหมโลก มารโลก ก็ไม่พานพบว่า ท่านได้ไปอุบัติบังเกิดในกำเนิดอะไร ก็มีความจนใจ จึงได้เข้าไปกราบทูลถามพระศาสดาว่า พระ-โคธิกะตายไปแล้วอุบัติบังเกิดในกำเนิดอะไรพระเจ้าข้า สมเด็จพระบรมศาสดาจึงตรัสตอบด้วยพระคาถาว่า

เตสํ สมฺปนฺนสีลานํ อปฺปมาท วิหารินํ
สมฺมทญฺญา วิมุตฺตานํ มาโร มคฺคํ น วินฺทติ.

แปลว่ามารย่อมไม่ประสบทางของท่านทั้งหลาย ผู้มีศีลถึงพร้อมแล้ว ผู้อยู่ด้วยความไม่ประมาท ผู้รู้ชอบพ้นแล้วดังนี้ เมื่อมารไม่มีโอกาสที่จะประสบของท่านเช่นนี้แล้ว มันจะติดตามเข้าไปรังควานเบียดเบียนให้เดือดร้อนไปด้วยความเกิด แก่ เจ็บ ตาย ขึ้นมาได้อย่างไร อันอาการที่พ้นจากความเกิด แก่ เจ็บ ตาย นี้แลชื่อว่าเป็นผู้ถึงแล้วซึ่งอมตธรรม อันเป็นธรรมที่ไม่รู้จักตาย ที่ท่านเรียกว่า **อปฺปมตฺตา น มียนฺติ** คนไม่ประมาทแล้วชื่อว่าไม่ตายดังนี้ เท่าที่ปุถุชนคนเราได้รับความ

เดือดร้อนไปด้วยความเกิด แก่ เจ็บ ตาย ซ้ำ ๆ ซาก ๆ กันอยู่ทุกวันนี้ ก็เนื่องมาจากความประมาทของตนได้เดินเซ่อเข้าไปในเส้นทางของมาร คือ ทางที่มีความเห็นผิดที่เรียกว่า มิจฉาทิฏฐิ ๑ ทางที่มีความดำริผิดที่เรียกว่า มิจฉาสังกัปปะ ๑ ทางที่เจรจาผิดเรียกว่า มิจฉาวาจา ๑ ทางที่ทำการงานผิดที่เรียกว่า มิจฉากัมมันตะ ๑ ทางที่เลี้ยงชีวิตผิดที่เรียกว่า มิจฉาอาชีวะ ๑ ทางที่มีความเพียรผิดที่เรียกว่า มิจฉาวายามะ ๑ ทางที่ตั้งสติไว้ผิดที่เรียกว่า มิจฉาสติ ๑ ทางที่ตั้งใจไว้ผิดที่เรียกว่า มิจฉาสมาธิ ๑ อันทางของมารทั้ง ๘ นี้ พวกมารได้เอาเหยื่อคือกามคุณทั้ง ๕ เข้าไปเกี่ยวเบ็ดหว่านล้อมไว้ทั่วในภพทั้งสาม หมู่สัตว์ผู้ประมาทเหล่าใด เมื่อไม่รู้เท่าทันเล่ห์กลอุบายของมารเหล่านั้น ต่างก็จะพากันเดินเซ่อเข้าไปติดเบ็ดให้นุงนังจนสลัดไม่ออก แล้วก็ถูกพวกมารเหล่านั้น เข้าไปจับทรมานให้เดือดร้อนไปด้วยชาติ ชรา พยาธิ แลมรณะ มิได้มีใครที่จะหลุดพ้นไปได้แม้แต่คนเดียว คือ บางท่านก็เดินเซ่อเข้าไปในกามภพก็ติดเบ็ดของมารในกามภพ แล้วก็ถูกมารล้างชาติในกามภพนั้นเข้าไปเบียดเบียนให้วอดวายตายอยู่ในกามภพนั้นเอง บางท่านก็เดินเซ่อเข้าไปในรูปภพก็ติดเบ็ดของมารในรูปภพ แล้วก็ถูกมารล้างชาติในรูปภพนั้นเข้าไปเบียดเบียนให้

วอดวายตายอยู่ในรูปภพนั้นเอง บางท่านก็เดินเซ่อเข้าไปในอรูปภพ ก็เข้าไปติดเบ็ดของมารในอรูปภพ แล้วก็ถูกมารล้างชาติในอรูปภพนั้นเข้าไปเบียดเบียนให้วอดวายตายอยู่ในอรูปภพนั้นเอง ครั้นเมื่อถูกมารล้างชาติเข้าไปเข่นฆ่าให้ตายแล้ว มารสร้างชาติก็เข้าไปก่อร่างสร้างให้เกิดสังขารขึ้นมาใหม่ แล้วก็ถูกมารล้างชาติเข้าไปเข่นฆ่าให้ตายต่อ ๆ กันไปไม่มีเวลายุติ ที่เป็นทั้งนี้ก็เพราะอาศัยเป็นผู้ประมาทมัวเมาได้เดินเซ่อเข้าไปในเส้นทางทั้ง ๘ ดังว่านั้น จึงได้เข้าไปติดอยู่ในอารมณ์ของกามอารมณ์ของรูป อารมณ์ของอรูป ที่เรียกว่า กามตัณหา รูปตัณหา อรูปตัณหานั้น ๆ เพราะฉะนั้นจึงสมดังเทศนาในพุทธภาษิตว่า

สุภานุปสฺสึ วิหรนฺตํ อินฺทฺริเยสุ อสํวุตํ
โภชนมฺหิ อมตฺตญฺญุํ กุสีตํ หีนวีริยํ
ตํเว ปสหติ มาโร วาโต รุกฺขํว ทุพฺพลํ

แปลว่า มารย่อมรังควานคนที่เห็นอารมณ์ว่างามอยู่ไม่สำรวมแล้วในอินทรีย์ทั้งหลาย ไม่รู้ประมาณในโภชนะเกียจคร้านแล้วมีความเพียรเลวนั้นแลได้ เหมือนลมรังควานต้นไม้ทุพพลได้ฉะนั้น ก็แลการรังควานของมารนั้นก็ได้แก่การเข้าไปตัดรอนอายุของคนและสัตว์ให้รีบด่วนเดินไปด้วยพยาธิ จน

กว่าจะถึงจุดจบของชีวิตทุกขณะ เหมือนกับนายโคบาลที่ต้อนฝูงโคไปสู่ที่หากินด้วยท่อนไม้ฉันนั้น สมกับวจนะประพันธ์พุทธภาษิตว่า

ยถา ทณฺเฑน โคปาโล คาโว ปาเชติ โคจรํ
เอวํ ชรา จ มจฺจุ จ อายุํ ปาเชนฺติ ปาณินํ

แปลว่า คนเลี้ยงโคย่อมต้อนฝูงโคไปสู่ที่หากินด้วยท่อนไม้ฉันใด ความแก่ด้วย ความตายด้วย ย่อมต้อนอายุของสัตว์ทั้งหลายไปฉันนั้น นายโคบาลเท่ากับชรา แลมรณะเป็นผู้ขับต้อนทุบตีด้วยท่อนไม้คือ พยาธิ ให้รีบด่วนเดินไปหาจุดจบของชีวิตเข้าไปทุกขณะ เพราะฉะนั้นสังขารของคนเราเมื่อเกิดเป็นนามรูปขึ้นมาแล้ว ก็มักจะถูกนายโคบาลคือชราแลมรณะเข้าไปตีต้อนด้วยพยาธิจนสังขารทรุดโทรมเสื่อมคุณภาพมาโดยลำดับ จะลุกก็โอยจะนั่งก็โอย บางทีมีฟันสำหรับเอาไว้เคี้ยวอาหารบ้าง ก็ถูกมันซ้อมเสียจนฟันหลุดหมดทั้งปากบ้าง บางทีมีตาดี ๆ ไว้สำหรับจะได้ไว้ดูหนังสือหนังหาบ้าง ก็ถูกมันซ้อมเสียจนตาบอดหมดทั้งสองข้าง บางทีมีหูดี ๆ ไว้สำหรับจะได้อาศัยฟังเทศน์ฟังธรรมบ้าง ก็ถูกมันตบเสียจนหูตึงทั้งสองข้าง บางทีเครื่องสรีรยนต์ในร่างกายพอจะทำงานได้สะดวก มันก็ปล่อยเชื้อโรคเข้าไปทำลายเครื่องสรีรยนต์น้อยใหญ่ให้ชำรุดต่าง ๆ นานา

บางทีตับชำรุดบ้าง ไตชำรุดบ้าง ปอดชำรุดบ้าง ลำไส้ชำรุดบ้าง ที่เรียกกันว่าโรคมะเร็งกินตับกินปอดนั้น ๆ ครั้นเมื่อซ่อมด้วยตนเองไม่ไหวก็จำต้องส่งเข้าโรงซ่อมคือโรงพยาบาล ให้นายแพทย์ช่วยกันซ่อมต่อไป ถ้าถูกซ้อมขนาดหนัก นายแพทย์ก็แก้ไขไม่ตก ถ้าถูกมันซ้อมขนาดเบานายแพทย์พอจะแก้ให้มันตกได้ แต่ก็ใช้ไม่ได้นานประเดี๋ยวก็ถูกมันซ้อมให้ชำรุดขึ้นมาอีก อายุยิ่งมากมันก็ยิ่งซ้อมให้หนักมือขึ้น มิได้มีเวลาที่จะเพลามือลงไปได้ เพราะอาศัยถูกซ้อมซ้ำ ๆ ซาก ๆ กันอยู่เช่นนี้สังขารของคนมันจะทนไปได้ถึงไหน ในไม่ช้าก็จะถึงจุดจบของชีวิตคือตาย ภายในร้อยปีนั่นเอง ครั้นเมื่อตายแล้วมันก็ก่อร่างสร้างสังขารให้เกิดเป็นนามรูปขึ้นมาให้พวกมารเหล่านั้นเข้ามาซ้อมสังขารให้แหลกลาญเหมือนอย่างเคยอีกต่อ ๆ กันไป โดยไม่มียุติดังว่านั้น เพราะฉะนั้นจึงจัดพวกมารมีสองจำพวกด้วยกัน อวิชชา ตัณหา อุปาทาน และกรรม ชื่อว่าเป็นมารสร้างชาติ กิเลสมาร ขันธมาร อภิสังขารมาร เทวปุตตมาร และมัจจุมาร ชื่อว่าเป็นมารทำลายชาติ เมื่อมารผู้สร้างชาติได้ก่อร่างสร้างสังขารให้เกิดเป็นนามรูปขึ้นมาในภพเมื่อใด มารผู้ทำลายชาติก็เข้าไปเบียดเบียนสังขารให้วอดวายตายอยู่ในภพนั้น ๆ เช่น

บุคคลบางคนเกิดมาแล้วได้มีความรักความใคร่ในอารมณ์ใด

อารมณ์หนึ่งเกิดขึ้น แต่ความรักความใคร่ในอารมณ์นั้น ๆ มันไม่ได้สมความปรารถนาที่เรียกว่าอกหัก ก็เกิดความน้อยใจ ไม่คิดที่จะอยู่ในโลกอีกต่อไป แล้วก็ฆ่าตัวตายเสียก็มี ความตายชนิดนี้เรียกกิเลสมารเป็นผู้ฆ่า บางคนก็ไม่เช่นนั้นครั้นเมื่อเกิดมาแล้วก็มีโรคภัยไข้เจ็บเข้ามาเบียดเบียนรักษาก็ไม่รู้จักหาย หรือเมื่อเกิดมาแล้วก็เป็นคนขัดสนยากจนเป็นอย่างยิ่ง หากินก็ไม่พอปากพอท้องอด ๆ อยาก ๆ ขืนอยู่ต่อไปก็ไม่มีความสุข คิดไม่อยากที่จะอยู่ในโลกอีกต่อไป แล้วก็ฆ่าตัวตายเสียก็มี ความตายชนิดนี้เรียกว่า ขันธมารเป็นผู้ฆ่า บางคนก็ไม่เช่นนั้น ครั้นเมื่อเกิดมาแล้วก็มีอุปฆาตกรรมคือกรรมชั่วที่ตัวกระทำไว้ในอดีตติดตามมาทันก็ฆ่าเสียด้วยอำนาจของกรรมที่จะบันดาลให้เป็นไป ความตายชนิดนี้เรียกว่าอภิสังขารมารเป็นผู้ฆ่า บางคนก็ไม่เช่นนั้นครั้นเมื่อเกิดมาแล้วก็ไม่เป็นที่พอใจของเทพบุตรตนใดตนหนึ่ง แล้วก็ถูกเทพบุตรตนนั้นเข้ามาสังหารให้วอดวายตายเสียด้วยเทวฤทธิ์ ความตายชนิดนี้เรียกว่า เทวปุตตมารเป็นผู้ฆ่า บางคนก็ไม่เช่นนั้น ครั้นเมื่อเกิดมาแล้วก็มีความเกิดแก่เจ็บตายธรรมดาเข้ามาเบียดเบียนสังขารให้ชำรุดทรุดโทรมเสื่อมคุณภาพไปโดยลำดับ จนสังขารทนไม่ไหวแล้วก็ตาย มิได้เกี่ยวกับมาร

ทั้ง ๔ ดังว่านั้น ความตายชนิดนี้เรียกว่ามัจจุมารเป็นผู้ฆ่า เป็นอันว่าความเกิดและความตายของคนและสัตว์ในภพทั้ง ๓ นี้ ย่อมมาจากตนเป็นคนเซ่อเดินเข้าไปในบ้านเมืองของพวกมารดังว่านั้น จึงได้ถูกมารพวกสร้างชาติได้และล้างชาติในภพทั้ง ๓ เข้าไปเบียดเบียนไม่รู้แล้วไม่รู้รอด ที่ท่านเรียกว่า ปมาโท มจฺจุโน ปทํ ความประมาทชื่อว่าเป็นหนทางแห่งความตายดังนี้ เมื่อความจริงเรื่องของโลกมันเป็นเช่นนี้จะเอาความสุขมาจากไหนในภพทั้ง ๓ เมื่อพิจารณาดูแล้วการถูกจองจำทำโทษจากพวกมารเหล่านั้น มันร้ายยิ่งไปกว่าการลงโทษทางอาญาของบ้านเมืองเป็นอันมาก เพราะการลงโทษทางบ้านเมืองยังมีระยะการกำหนดพ้นโทษว่าเท่านั้นเดือนเท่านั้นปีก็หมดโทษ แต่การลงโทษของพวกมารเหล่านั้น มิได้มีระยะกาลกำหนดว่าจะพ้นโทษกันเมื่อใด และครั้นเมื่อตายไปแล้วก็นึกว่าจะพ้นโทษจากความเกิด แก่ เจ็บ ตาย จะได้มีความสุขสบายกันสักที แต่ที่ไหนได้พวกมารสร้างชาติก็เข้ามาตกแต่งสังขารให้เกิดเป็นนามรูปขึ้นมา ให้พวกมารทำลายชาติเข้าไปเบียดเบียนสังขารให้แหลกลาญย่อยยับเหมือนคนอย่างเคยต่อ ๆ ไปอีกโดยไม่มีกำหนด ที่เป็นทั้งนี้ก็เพราะความเซ่อของตน มิได้แสวงหาธรรมาวุธติดมือไปด้วย

จะมีแต่มือเปล่าเช่นนั้นจะไปทำอะไรได้ มีแต่จะตกอยู่ในอำนาจของมันตลอดศก สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าท่านมีธรรมาวุธคืออริยมรรคติดมือไปด้วย ครั้นเมื่อท่านดำเนินปฏิปทาไปก็ได้เจอพวกมารสร้างชาติคือ อวิชชา ตัณหา อุปาทาน และกรรม ในระหว่างทางท่านก็ได้นำเอาธรรมาวุธนั้นเข้าฟาดฟันตัวนายช่างจนซี่โครงและคอได้ขาดกระเด็นไป สมดังเทศนานัยว่า สพฺพา เต ผาสุกา ภคฺคา คหกูฏํ วิสํขตํ ซึ่งแปลแต่ใจความว่า ซี่โครงทั้งหลายของเจ้าทั้งสิ้น (คือกิเลสที่เหลือ) ตลอดทั้งคอของเจ้าคือ (อวิชชา) เราได้ฟาดฟันให้ขาดกระเด็นไปแล้วดังนี้ เมื่อมารก่อสร้างชาติได้ถูกฟาดฟันจนซี่โครงหักและคอขาดไปแล้วเช่นนี้ มันจะมีชีวิตอยู่ได้อย่างไร ในที่สุดมันก็ตายเท่านั้น ครั้นเมื่อมารผู้สร้างชาติได้ถูกฆ่าให้ตายไปแล้วจะเอาใครมาสร้างชาติให้เกิดเป็นสังขารขึ้นมาได้อีก เมื่อสังขารไม่มีแล้วพวกมารทำลายชาติเหล่านั้นมันจะเอาสังขารที่ไหนมาเข่นฆ่าให้ตายได้อีกเล่า และจะเอาของว่างเปล่าไม่มีตัวมีตนมาเข่นฆ่าได้แลหรือ อาการที่ว่างเปล่าจากนามรูปนั้นแลท่านเรียกว่า นิพฺพานํ ปรมํ-สูญฺญํ นิพพานเป็นธรรมว่างอย่างยิ่ง เพราะเป็นธรรมที่ว่างมิได้มีชาติ ชรา พยาธิ แลมรณะ เข้าไปเบียดเบียนให้เดือดร้อน

นี้แลท่านเรียกว่า นิพพานํ ปรมํ สุขํ นิพพานเบ็นสุขอย่างยิ่งอีกด้วย ผู้ที่ถึงธรรมอันว่างเปล่าจากนามรูปมิได้มีชาติ ชรา พยาธิ แลมรณะ เข้าไปแตะต้องได้นี้แล เรียกว่าเบ็นผู้ถึงอมตธรรม ซึ่งเบ็นธรรมไม่รู้จักตาย สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าท่านดำเนินปฏิปทาตั้งแต่เบื้องต้น ท่ามกลาง และถึงที่สุด คืออมตะดังว่านั้นแล เรียกว่าสุคโต เสด็จไปดีแล้ว จัดว่าเบ็นพระคุณส่วนพระองค์ที่เรียกว่า อัตตปฏิบัติประการหนึ่ง และไม่แต่เพียงเท่านั้น แม้การเสด็จไปในสถานที่ต่าง ๆ อันเบ็นโลกของมนุษย์นี้ก็ดี หรือการเสด็จไปสู่สถานอันเบ็นที่อยู่ของเทวดาที่เรียกว่าเทวโลกก็ดี หรือการเสด็จไปสู่สถานอันเบ็นที่อยู่ของพรหมที่เรียกว่า พรหมโลกก็ดี ชื่อว่าเบ็นการเสด็จไปดีทั้งนั้น เพราะเบ็นการเสด็จไปเพื่อโปรดสัตว์ให้พ้นจากสังขารทุกข์ทั่วไปดังปรากฏในพระสูตรนั้น ๆ มิใช่เสด็จไปแบบทัศนาจร เพื่อแสวงหาความเริงรมย์ในทางกาม เหมือนอย่างปุถุชนนั้น ๆ เพราะฉะนั้นจึงจัดว่าเบ็นสุคโต เสด็จไปดีแล้ว และจัดว่าเบ็นพระคุณเกี่ยวกับคนอื่น ที่เรียกว่า ปรหิตปฏิบัติประการหนึ่ง รวมเบ็นพระคุณมีสองนัยด้วยกันดังนี้.

□ □

พิมพ์ที่ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล บุญส่งการพิมพ์ ๔๑๒/๒-๓ ใกล้สี่แยกแม้นศรี ถนนบำรุงเมือง พระนคร โทร. ๑๑๒๕๓
นายบุญส่ง คุณสวัสดิ์ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา 2510